

Система післядипломної освіти керівних та педагогічних кадрів навчальних закладів спеціальної та інклюзивної освіти: досвід Донеччини

Галина УМАНЕЦЬ,

*завідувач науково-методичного центру спеціальної та інклюзивної освіти
Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

Актуальність проблеми навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, яка сьогодні розглядається, пов'язана з інноваційними процесами в системі дошкільної та загальної середньої освіти і, на жаль, з постійним зростанням цього контингенту дітей, що обумовлено екологічними, економічними причинами та спадковими факторами захворювань членів родини. У Донецькій області із загальної кількості дітей шкільного віку (близько 338 тис.) на обліку перебуває 24197 дітей з особливими освітніми потребами, що складає 7%.

Реформування в системі спеціальної освіти зумовлює потребу в додатковій підготовці керівних та педагогічних кадрів до роботи у форматі інклюзивної освіти. Регіональна освітня політика в системі післядипломної освіти забезпечується шляхом реалізації програми «Освіта Донеччини: 2012–2016 роки» та проекту «Підготовка фундаторів освітніх інновацій», замовником якого є відділи/управління освіти міських та районних адміністрацій області, конкретні навчальні установи.

Регіональна система корекційно-педагогічної роботи з дітьми, які потребують психолого-медико-педагогічної підтримки, представлена різноманітними навчальними закладами, а саме: спеціальними дошкільними закладами різного типу (367), спеціальними загальноосвітніми школами-інтернатами для дітей з вадами психофізичного розвитку (32).

Порівняно з минулим навчальним роком збільшилася вдвічі кількість ЗНЗ з інклюзивним навчанням – з 13 до 26 (м. Горлівка, Добропілля, Кіровське, Макіївка, Маріуполь, Донецьк). Постійно скорочується чисельність дітей, які перебувають на індивідуальній формі навчання – 2682.

Розширення мережі нових форм навчання дітей з особливостями розвитку потребує додаткового фінансування. Так, прикладом збільшення бюджетного фінансування, спрямованого на розвиток інклюзії, можуть бути такі заклади: Горлівський НВК «Сузір'я» (директор – Ю.А. Артьомова), Добропільський НВК №4 (директор – І.В. Кальченко).

На підготовку фахівців спрямовані такі обласні програмно-цільові проекти (ПЦП):

- «Тематичні курси в системі неперервної освіти педагогічних кадрів», наприклад, «Педагогічне проектування інклюзивного освітнього простору для дітей з особливими потребами в початковій школі»; «Інформаційна культура як складова професійної компетентності керівника спеціального навчального закладу», «Стандартизація та оновлення змісту спеціальної освіти дітей з особливими потребами» тощо;

- «Дистанційна освіта педагогічних кадрів» (40% курсів переведено в систему очно-дистанційного формату, що забезпечує єдиний інформаційно-освітній інтернет-простір системи післядипломної педагогічної освіти області);

- «Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

До всіх програм курсів підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів введено варіативні навчальні модулі: «Лідерство та інклюзивна освіта»; «Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання»; «Науково-методичне забезпечення інклюзивної освіти»; «Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі»; «Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад; загальноосвітній навчальний заклад».

Лише упродовж 2010–2013 років курсовою підготовкою в Донецькому ІППО охоплено близько 9086 педагогічних працівників ЗНЗ, ДНЗ, що складає 27,8% від загальної кількості слухачів. Здійснили навчання за програмою спеціалізації «Інклюзивна освіта», мета якої – підготовка управлінських

кадрів та педагогів-практиків до впровадження інклюзивного навчання, 124 педагоги.

Науково-методичну підтримку Центру здійснюють МОН України, Інститут інноваційних технологій та змісту освіти МОН України (відділ науково-методичного забезпечення корекційної та інклюзивної освіти, завідувач – Г.М. Несен), Інститут спеціальної педагогіки НАПН України (директор – В.В. Засенко), Інститут корекційної педагогіки та психології НПУ ім. М.П. Драгоманова (директор – В.М. Синьов). Центр співпрацює з Донбаським державним педагогічним університетом, Луганським національним педагогічним університетом імені Тараса Шевченка.

Експериментальна діяльність Центру спеціальної та інклюзивної освіти інституту пов'язана з напрацюваннями експериментальних навчальних закладів всеукраїнського та регіонального рівнів з проблем:

- інклюзивне навчання дітей з аутизмом (ДНЗ компенсуючого типу (спеціальний) №168 «Особлива дитина» м. Макіївки);
- формування інклюзивного простору дітей з особливими освітніми потребами в умовах ЗНЗ (п'ять експериментальних навчальних закладів у м. Донецьку, Кіровському, Макіївці, Слов'янську).

Програмно-методичний інструментарій інклюзивного навчання та авторські моделі інклюзивної освіти було перевірено на практиці. Найбільш значущим став веб-колегіум креативної педагогіки у форматі єдиного освітньо-інформаційного простору регіону. Близько п'ятисот фахівців спеціальної та інклюзивної освіти взяли участь у 12 вебінарах, веб-консультаціях, веб-нарадах, веб-презентаціях.

Особлива увага приділяється створенню науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу. На допомогу керівникам та педагогам освітніх навчальних закладів спеціальної та інклюзивної освіти підготовлено: практико-орієнтований посібник «Особливий дитині – особлива увага»; збірки наукових, методичних та інформаційних матеріалів – «Розвиток системи інклюзивної освіти в Україні»; «Спеціальна освіта: досвід створення інноваційного простору»; «Інклюзивна освіта Донеччини: досвід та пошук перспектив розвитку»; «Інклюзивна освіта: психологічний аспект».

Напрацювання педагогічних колективів та окремих педагогів спеціальних освітніх закладів області узагальнено в педагогічній пресі, зокрема газеті «Дефектолог». Програмно-методичне забезпечення представлено на сайті НМЦ спеціальної та інклюзивної освіти Донецького ОІППО.

Проблеми, що потребують вирішення:

– недостатній рівень готовності фахівців загальноосвітніх навчальних закладів до реалізації ідеї інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами; використання інноваційних технологій та корекційних програм в системі навчально-виховної роботи;

– брак коштів місцевого бюджету на функціонування спеціальних та інклюзивних класів у загальноосвітніх навчальних закладах, обмеженість витрат на відрядження педагога та керівника навчального закладу на обласні заходи та курси, що гальмує розвиток інклюзивного навчання;

– потреба у підготовці вихователя (асистента вчителя) ЗНЗ з інклюзивним навчанням у системі післядипломної освіти, що пов'язано зі збільшенням кількості таких посад на місцях.

ФОТОРЕПОРТАЖ

З досвіду роботи Горлівської загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I–II ст. для дітей із захворюваннями серцево-судинної системи

На фото: 1. Члени обласної медико-педагогічної комісії; 2. Під час вправ для кистей рук та опорно-рухового апарату; 3. Динамічні перерви.